

DE BRYOLOGISCHE NAJAARSEXCURSIE 1988 NAAR TEXEL

door Henk Greven

De NJHC-herberg 'Panorama' te Den Burg was het centrum van waaruit de bryologen en lichenologen Texel zouden exploreren gedurende het weekend van 17 en 18 september 1988. De eerste deelnemers arriveerden in de loop van vrijdagmiddag en 's avonds om 22.00 uur werd met de jeugdherbergvader de balans opgemaakt. Onze excursieregelaar, Rienk-Jan Bijlsma, had 15 mensen aangemeld en er waren er maar 5. Dat gaf lichte ergernis en het leek erop dat het deelnemersaantal van 9 personen tijdens de Texelexcursie van 1948 niet zou worden gehaald, laat staan de 26 deelnemers van de Texelexcursie van 1976.

Achteraf viel het nogal mee en met de kampeerders en zondagarriveerders, kwamen we toch nog op een aantal van 17 cryptogaamactieve deelnemers.

Rienk-Jan had toestemming gevraagd om de Staatsbosbeheerterreinen te mogen bezoeken en deze, recent geprivatiseerde overheidsinstelling, had niet slechts toestemming gegeven, zondagmorgen zou zelfs een selecte groep naar verscholen, kleine Sphagnumveldjes worden geleid, terreintjes die in 1976 niet waren bezocht.

Zaterdagmorgen om 9.00 uur kwam de club die toen nog uit 11 personen bestond, bijeen en er werd besloten eerst de vlierstruwelen ten zuiden van De Geul te gaan bezoeken. Daar aangekomen, ging een clubje in oostelijke en een ander in westelijke richting. De vlierstammen in het oosten, die minder beschut staan, bleken wel veel *Protococcus*, maar niet veel mossen te bevatten, zodat de vochtige overs ten zuiden van De Geul werden opgezocht. Hier groeide op een drassige plaats *Brachythecium mildeanum* en dicht langs de plassen veel *Riccardia*, *Pellia endiviifolia* en *Bryum pseudotriquetrum*.

Om 13.00 uur waren we terug bij de parkeerplaats op de dijk en hoorden we van de westelijke groep, die uitgestrekte, laaggelegen en beschutte vlierstruiken langs De Geul had bezocht, dat daar de epifyten rijkelijk groeiden.

Wij besloten toen om deze vlieren alsnog te bezoeken, terwijl de andere groep op pad ging om *Campylopus fragilis* te vinden in het duingebied ten noordwesten van De Geul. De vlierstruiken in dit beschutte deel zijn inderdaad bijzonder fraai en rijk aan epifyten. Honderden dikke stammen rijk begroeid met *Orthotrichum affine*, *O. diaphanum*, *Rhynogostegium confertum*, *Brachythecium rutabulum*, *B. velutinum*, *Amblystegium serpens*, *Eurhyngium praelongum*, *Metzgeria furcata* en *Zygodon virridissimus*. Al na vijf minuten vond Joop Kortselius *Cryphaea heteromalla* en *Ulota phyllanta*; beide soorten echter in zeer kleine hoeveelheden. Andere zeldzame soorten op deze vlieren waren *Isothecium myosuroides*, *I. alopecurioides*, *Frullania dilatata* en *Orthotrichum pulchellum*.

Hierna ging onze groep ook op zoek naar *Campylopus fragilis* in het duingebied langs de Hoornderslag, waar deze soort in het verleden was gevonden. Echter, tevergeefs. Wel leverde het duingebied bij het parkeerterrein aan het strand *Rhytidiadelphus triquetrus*, *Homalothecium lutescens* en *Racomitrium canescens* op.

's Avonds hoorden wij van de andere groep dat zij *Campylopus fragilis* in flinke hoeveelheden hadden gevonden op noordhellinkjes met open plaatsen tussen duinroosjesbegroeiing. Ook hadden zij enige malen terrestrisch *Frullania tamarisci* gevonden.

Zondag werd het gezelschap aanzienlijk uitgebreid, tot 17 deelnemers. We vertrokken in vier groepen: een lichnologenclubje op zwerftocht over het eiland, een groepje met de SBB-man naar de Sphagnumplekjes en twee groepen naar De Cocksdorp en De Muy.

Het "SBB-groepje" bestond uit Annemiek Kooijman, Heinjo During en Bart van Tooren. Ze werden rondgeleid door Cees Bruin, opzichter bij SBB. Cees let regelmatig op het voorkomen van bryofyten en heeft recent op een tweetal plaatsen in het Texelse duin *Ctenidium Molluscum* gevonden. Deze vindplaatsen werden door het groepje echter niet bezocht, wel heeft Bart het materiaal gecontroleerd.

De tocht leidde naar kwelplekken rond de Mokbaai waar o.a. *Bryum neodamense* werd gevonden. Een valleetje in het Loodmansduin leverde maar liefst zes *Sphagnum*soorten op. Tenslotte werd De Muy bezocht waar *Moerckia hibernica* werd aangetroffen, een zeldzame soort die tijdens de excursies van 1948 en 1976 eveneens werd ontdekt.

Even voor De Cocksdoorp ligt het Molenbos met aan de oostzijde, langs de weg, een dubbele rij iepen. Deze iepen, plus aanliggend bosje, waren eveneens in 1976 bezocht en hadden toen enkele interessante soorten opgeleverd. Ook nu bleken de iepen goed met epifyten begroeid, met als bijzonderheden *Grimmia pulvinata* c.sp., *Frullania dilatata*, *Orthotrichum leyellii* en een boom die van onder tot boven was begroeid met *Uloa phyllanta*.

Het Molenbos heeft een kleiige bodem die volop bedekt is met *Thamnobryum alopecurum*, *Eurhynchium praelongum* en *E. striatum*; ook groeiden er *Plagiothecium nemorale*, *P. denticulatum* en *P. curvifolium*, drie platmossoorten die in 1976 niet werden waargenomen.

Hierna ging ook onze groep naar de Muy. Onderweg werd op steile duinhellinkjes gezocht naar *Campylopus fragilis* en nu met meer succes. Om de groeiplaats van deze bijzondere soort vast te leggen, heb ik een vegetatiekundige opname gemaakt:

Datum : 18 september 1988
Lokatie : Texel, Slufterbollen, Amersf. coörd. 115.3/571.2
Bedecking : 80 %
Oppervlak : 1m x 1m
Expositie : noord
Inclinatorie: 45 graden

Kruidlaag : *Hippophae rhamnoides* r, *Viola curtisii* r, *Leontodon saxatilis* +, *Sedum acre* +, *Veronica officinalis* +, *Rumex acetosella* +, *Rosa pimpinellifolia* l, *Senecio jacobea* +, *Polypodium vulgare* l, *Galium verum* l, *Lotus corniculatus* +, *Taraxacum spec.* r, *Cirsium arvense* +, *Agrostis capillaris* +, *Aira praecox* +, *Festuca ovina* l, *Calamagrostis epigejos* r, *Carex arenaria* l, *Luzula campestris* +.

Moslaag : *Polytrichum juniperinum* +, *Dicranum scoparium* 2b, *Polytrichum formosum* 2a, *Campylopus fragilis* 2a, *Campylopus introflexus* 2m, *Hypnum curpressiforme* 1, *Lophozia excisa* 1, *Cornicularia aculeata* +, *Cladonia foliacea* 2m.

Hierna kwam De Muy in zicht. Een vochtige, langgerekte primaire duinvallei, met wisselende waterstanden en voor een belangrijk deel met riet begroeid. Tussen het riet bleek op tal van plaatsen *Litorella uniflora* te groeien met hier en daar strookjes *Cladium mariscus*; *Campylium polygamum* groeide er overvloedig en na enig zoeken, bleek *Scorpidium scorpioides* er niet zeldzaam. Rienk-Jan vond een grote *Drepanocladus*, die hij herkende als *Drepanocladus sendtneri*.

Er ontstond een discussie over *Drepanocladus revolvens*, die enkelen meenden geplukt te hebben. Bij controle thuis bleek echter al het materiaal of *D. aduncus*, of *D. sendtneri* te zijn.

Op dat moment was het voor de meeste mensen tijd om naar huis te gaan. Op de vertraagde drie uur boot, die dus door een ieder werd gehaald, kon nog gezellig worden nagepraat over dit bryologisch interessante weekend.

Aangezien de najaarsexcursie van 1988 de derde excursie van de werkgroep naar Texel was zal menigeen zich afvragen hoe de bryoflora zich in de afgelopen veertig jaar op dit, landelijk gezien, milieuvriendelijke eiland heeft ontwikkeld. Om hierover enig licht te doen schijnen heb ik enige berekeningen gemaakt:

Totaal van alle mossoorten ooit op Texel waargenomen, volgens During, Koppe en van Zanten 1983 (zie Lit.)

Bladmossen	136
Levermossen	32

Totaal aantal gevonden mossoorten tijdens de excursies van de werkgroep in:

	1948	1976	1988
Bladmossen	78	95	88
Levermossen	25	21	21
Aantal deelnemers	9	26	17

Omdat het aantal gevonden soorten tijdens een weekend ondermeer wordt bepaald door het aantal deelnemers heb ik deze aantallen eveneens vermeld. Variëteiten en/of ondersoorten zijn buiten beschouwing gelaten op een tweetal uitzonderingen na t.w. *Drepanocladus polycarpus* en *Tortula ruraliformis*, die beide, zowel in de lijst, als bij de berekeningen als soort zijn opgenomen.

Ondanks het respectabele aantal mossen, dat van Texel bekend is zijn wij er toch in geslaagd gedurende dit weekend een zestal nieuwe soorten voor dit eiland te vinden: *Didymodon vinealis*, *Isothecium alopecurioides*, *Rhacomitrium elongatum*, *Sphagnum papillosum*, *Tortula calcicolens* en *Zygodon conoideus*. Dit aantal dient wel enigzins te worden gerelativeerd aangezien *Rhacomitrium elongatum* een nieuwe afsplitsing is van *Rhacomitrium canescens* en *Tortula calcicolens* eveneens na 1976 is onderscheiden. *Zygodon conoideus* is door mij recent op andere plaatsen gevonden namelijk op vlier bij Oostkapelle op Walcheren en op beuk in enkele Noord-Veluwse beukenbossen. Het is verheugend, dat het dus niet alleen de thans vrij algemene *Zygodon virridissimus* voor de wind gaat, maar ook de zeldzame *Zygodon conoideus* zich blijkt uit te breiden.

LITERATUUR:

- Margadant, W.D. en V. Westhoff. 1949. De Texelexcursie. Buxbaumia 3: 1-12.
- Melick, H. van en F. Sollman. 1979. Verslag van de bryologische najaarsexcursie naar Texel 11-12 september 1976. Buxbaumia 8: 22-31
- During, H.J., F. Koppe en B.O. van Zanten. 1983. Chapter 4.2. Bryophytes in K.S. Dijkstra & W.J. Wolff. Flora and vegetation of the Wadden Sea islands and coastal areas. Publ. A.A. Balkema Rotterdam.

DEELNEMERS:

Andre Aptroot, Charlotte Bogaers, Pieter Bogaers, Pieter van den Boom, Maarten Brand, Dieuwke Brand, Rienk-Jan Bijlsma, Rene Bons, Ad Bouman, Heinjo During, Sicco Ens, Fidde Goldhoorn, Henk Greven, Annemiek Koofman, Joop Kortselius, Jurgen Nieuwkoop, Hans Rutjes, Jeanette Struijk, Henk Siebel.

LEGENDA BIJ DE SOORTENLIJST:

Allereerst dank aan de volgende deelnemers, die mij mededelingen en/of determinatielijsten hebben gestuurd:

Pieter Bogaers, Rienk-Jan Bijlsma, Ad Bouman, Joop Kortselius, Jurgen Nieuwkoop, Henk Siebel en Bart van Tooren.

VINDPLAATSEN:

1. Vochtige duinvallen en kwelplekken in de Horspolders en rond de Mokbaai KM-hokken 9.43.32-34.
2. Vlierstruwelen ten zuiden van De Geul. KM-hok 9.43.22.
3. Duingebied en slenken ten noordwesten van De Geul. KM-hokken 9.43.21 en 22.
4. Vochtige vallei in Loodmansduinen. KM-hok 9.43.11.
5. Duinen ten zuiden van de parkeerplaats aan de Hoornderslag. KM-hok 9.42.25.
6. Geplagde heide oostzijde Bollenkamer. KM-hok 9.33.52.
7. Duingebied rond De Muy. KM-hokken 9.13.55. en 9.14.51.
8. De Muy. KM-hok 9.13.55.
9. Iepenlaan en Molenbos bij De Cocksdorp. KM-hok 9.15.11.

TEKENS:

Veldgegevens worden alleen met de vindplaatsaanduiding weergegeven. Bij microscopisch gedetermineerd materiaal is de vindplaats onderstreept. Fructificerend materiaal heeft een f als toevoeging gekregen.

Amblystegium riparium	1 2
Amblystegium serpens	<u>1 2 8 9</u>
Amblystegium varium	<u>8</u>
Aulacomnium palustre	<u>4</u>
Barbula convoluta	1 5
Barbula unguiculata	1 5
Brachythecium albicans	<u>1 2 3 7 8</u>
Brachythecium mildeanum	<u>1</u>
Brachythecium rutabulum	<u>1 2 7 8 9</u>
Brachythecium velutinum	<u>1 2</u>
Bryoerythrophyllum recurvirostre	7f 8
Bryum algovicum	1f
Bryum amblyodon	<u>1f</u>
Bryum argenteum	<u>1 7 8</u>
Bryum capillare	<u>1 2 3 5 7 9</u>
Bryum nerratii	8f
Bryum neodamense	<u>1 8</u>
Bryum pseudotriquetrum	1f 8
Calliergonella cuspidata	<u>1 2 3 8</u>
Campylium elodes	<u>3</u>
Campylium polygamum	<u>1 3 8</u>
Campylium stellatum	<u>3 8</u>
Campylopus fragilis	<u>3 5 7</u>
Campylopus introflexus	<u>1 3 5 6 7 8</u>
Campylopus pyriformis	<u>1 3 5 6 8</u>
Ceratodon purpureus	<u>1 2 3 5 7 8</u>
Cryphaea heteromalla	<u>2</u>
Dicranella heteromalla	<u>9</u>
Dicranoweisia cirrata	9f
Dicranum scoparium	<u>1 2 3 5 7 8 9</u>
Didymodon fallax	<u>1</u>
Didymodon vinealis	<u>1 5 7</u>
Drepanocladus aduncus	<u>1 3 7 8</u>
Drepanocladus polycarpus	<u>1</u>
Drepanocladus sendtneri	<u>3 8</u>
Eurhynchium praelongum	<u>1 2 9</u>
Eurhynchium speciosum	<u>1</u>
Eurhynchium striatum	<u>1 9</u>
Fissidens taxifolius	9
Funaria hygrometrica	8 9f

<i>Grimmia pulvinata</i>	9f
<i>Homalothecium lutescens</i>	<u>1 5 7</u>
<i>Homalothecium sericeum</i>	<u>2 8</u>
<i>Hylocomium splendens</i>	<u>3 7 8</u>
<i>Hypnum cupressiforme</i>	<u>1 2 3 5 7 8 9</u>
<i>Hypnum jutlandicum</i>	<u>3 4 6 8</u>
<i>Isothecium alopecurioides</i>	<u>2</u>
<i>Isothecium myosuroides</i>	<u>2</u>
<i>Mnium hornum</i>	<u>2 3 8 9</u>
<i>Orthotrichum affine</i>	1f <u>2f 8 9</u>
<i>Orthotrichum diaphanum</i>	1f <u>2f 8 9</u>
<i>Orthotrichum lyellii</i>	9
<i>Orthotrichum pulchellum</i>	<u>2f 7f 8f</u>
<i>Plagiomnium affine</i>	<u>1 2</u>
<i>Plagiomnium undulatum</i>	1 2
<i>Plagiothecium curvifolium</i>	2 9
<i>Plagiothecium denticulatum</i>	1 2 9
<i>Plagiothecium nemorale</i>	2 9
<i>Pleurozium schreberi</i>	3 5
<i>Pohlia nutans</i>	3 9
<i>Polytrichum commune</i>	1 4
<i>Polytrichum formosum</i>	1 7
<i>Polytrichum juniperinum</i>	<u>1 3 7 8</u>
<i>Polytrichum piliferum</i>	1 3 5 7
<i>Pseudoscleropodium purum</i>	<u>1 3 7 8</u>
<i>Rhacomitrium canescens</i>	<u>5 7 8</u>
<i>Rhacomitrium elongatum</i>	<u>7</u>
<i>Rhynogostegium confertum</i>	<u>2f 8 9f</u>
<i>Rhynogostegium megapolitanum</i>	<u>2</u>
<i>Rhytidiadelphus squarrosus</i>	<u>1 8</u>
<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	1 <u>3 5 7 8</u>
<i>Scorpidium lycopodioides</i>	<u>3</u>
<i>Scorpidium scorpioides</i>	<u>8</u>
<i>Sphagnum fimbriatum</i>	<u>3</u>
<i>Sphagnum molle</i>	<u>3</u>
<i>Sphagnum palustre</i>	5
<i>Sphagnum papillosum</i>	<u>3 7</u>
<i>Sphagnum squarrosus</i>	<u>3</u>
<i>Sphagnum subnitens</i>	<u>3 7</u>
<i>Thamnobryum alopecurum</i>	<u>9</u>
<i>Tortula calcicolens</i>	1 7 8
<i>Tortula laevipila</i>	2 8
<i>Tortula ruraliformis</i>	1 <u>3 7</u>
<i>Tortula subulata</i>	<u>1 2 7f 8</u>
<i>Ulota bruchii</i>	<u>2f</u>

<i>Ulota phyllanta</i>	<u>2</u>	9
<i>Zygodon conoideus</i>	<u>2</u>	
<i>Zygodon virridissimus</i>	<u>2</u>	<u>7 8 9</u>
<i>Aneura pinguis</i>	<u>1</u>	
<i>Calyptogelia fissa</i>	<u>4</u>	6
<i>Cephalozia bicuspidata</i>	<u>4</u>	<u>6 7</u>
<i>Cephalozia connivens</i>	<u>6</u>	
<i>Cephaloziella divaricata</i>	<u>1</u>	<u>3 7 8</u>
<i>Cephaloziella haspeana</i>	<u>7</u>	
<i>Fossombronina wondraczeckii</i>	<u>1</u>	3
<i>Frullania dilatata</i>	<u>2</u>	9
<i>Frullania tamarisci</i>	<u>3</u>	8
<i>Gymnocolea inflata</i>	<u>6</u>	
<i>Lophocolea bidentata</i>	<u>1</u>	<u>2 3 5 7 8</u>
<i>Lophocolea heterophylla</i>	<u>1</u>	<u>2 9</u>
<i>Lophozia excisa</i>	<u>3</u>	<u>7 8</u>
<i>Lophozia ventricosa</i>	<u>3</u>	
<i>Matzgeria furcata</i>	<u>2</u>	<u>8 9</u>
<i>Moerckia hibernica</i>	<u>8</u>	
<i>Pellia endiviifolia</i>	<u>1</u>	
<i>Pellia epiphylla</i>	<u>1</u>	
<i>Ptilidium ciliare</i>	<u>3</u>	
<i>Radula complanata</i>	<u>2</u>	8
<i>Riccardia chamedryfolia</i>	<u>1</u>	